КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЇ ПОЛІГРАФОЛОГ В УКРАЇНІ[1]

ГО «Колегія поліграфологів України», Міністерство економіки України

Реферат. Матеріал приурочено до першої річниці запровадження в Україні професії «Поліграфолог». Її введено 25 жовтня 2021 року Зміною № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, затвердженою наказом Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21, і з цієї дати набула чинності кваліфікаційна характеристика професії. Характеристику затверджено наказом ГО «Колегія поліграфологів України» від 07.12.2020 № 1, підписаним головою організації В. Шаповаловим; відповідальним за її розроблення названо канд. психол. наук, доц. О. Назарова, текст погоджено членами Координаційної ради громадської організації. Наведено повний текст характеристики: завдання та обов'язки (проведення досліджень, тестувань, опитувань із застосуванням поліграфа за зверненням ініціатора, аналіз та інтерпретація реакцій на психологічні стимули, складання висновку, звіту чи довідки, дотримання етичних стандартів), обсяг необхідних знань і кваліфікаційні вимоги до чотирьох категорій (поліграфолог, поліграфолог II і I категорії, провідний поліграфолог): вища освіта бакалавра або магістра за будь-якою спеціальністю, підготовка за програмами поліграфних досліджень, відомості про відсутність судимості, стаж роботи. Пояснено, що тестування на поліграфі можливе лише за вільною згодою особи (ч. 2 ст. 28 Конституції України), окреслено предмет опитування з поліграфом за наказом Мін'юсту від 27.07.2015 № 1350/5 і використання поліграфа в оперативно-розшуковій діяльності (ст. 8 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність»), відомості з якого не є доказами. З посиланням на рішення ЄСПЛ від 1 вересня 2020 року (скарга № 48364/11) наголошено, що висновок поліграфолога, який є працівником поліції, не може розглядатися як висновок незалежного судового експерта. Судово-психологічну експертизу із застосуванням поліграфа проводять атестовані Мін'юстом судові експерти-психологи, а її висновок оцінюється за критеріями належності, допустимості й достовірності; як приклади наведено постанови ККС ВС від 08.10.2020 у справі № 755/10943/17 та від 12.11.2020 у справі № 343/1446/16-к. Зазначено, що професія належить до угруповання 2490 і не є обов'язковою для органів влади, а з 28.08.2024 триває розроблення професійного стандарту «Поліграфолог».

Ключові слова: поліграфолог, кваліфікаційна характеристика, Класифікатор професій ДК 003:2010, Зміна № 10, ГО «Колегія поліграфологів України», добровільна згода, судово-психологічна експертиза із застосуванням поліграфа, оцінка висновку експерта, Верховний Суд, Європейський суд з прав людини, професійний стандарт.

Qualification Characteristics of the Profession of Polygraph Examiner in Ukraine

HO «Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy», Ministerstvo ekonomiky Ukrainy.

Abstract. The material marks the first anniversary of the profession of polygraph examiner in Ukraine. The profession was introduced on 25 October 2021 by Amendment No. 10 to the National Classifier of Occupations DK 003:2010, approved by Order No. 810-21 of the Ministry of Economy of Ukraine, and the qualification characteristics took effect on the same date. They had been approved by Order No. 1 of 7 December 2020 of the NGO Board of Polygraph Examiners of Ukraine; O. Nazarov, PhD in Psychology, is named as responsible for drafting them. The full text is reproduced: duties (conducting polygraph examinations, tests and interviews at the request of an initiator, analysing responses to psychological stimuli, issuing an opinion or report, observing ethical standards), required knowledge,

and requirements for four grades of examiner, including a bachelor's or master's degree in any field, completed polygraph training, a clean criminal record and work experience. The material stresses that polygraph testing requires the person's free consent under Article 28 of the Constitution, describe the scope of polygraph interviews under Order No. 1350/5 of the Ministry of Justice and polygraph use in operational and search activity, whose results are not evidence, and cite a 2020 judgment of the European Court of Human Rights (application No. 48364/11) against relying on a police polygraph examiner as an independent expert. Forensic psychological examinations with a polygraph are conducted by experts certified by the Ministry of Justice and are assessed for relevance, admissibility and reliability, as illustrated by two 2020 rulings of the Supreme Court. Work on a professional standard has been under way since August 2024.

Keywords: polygraph examiner, qualification characteristics, Classifier of Occupations, polygraph examination, informed consent, forensic psychological examination, admissibility of expert evidence, Supreme Court, European Court of Human Rights, professional standard.

Першоджерело: *Про затвердження кваліфікаційної характеристики «Поліграфолог» : наказ ГО «Колегія поліграфологів України» від 07.12.2020 № 1. ; Про затвердження Зміни № 10 до Національного класифікатора ДК 003:2010 : наказ Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21.*[2][3] *Реферат оприлюднено в журналі 08.10.2022.*

References

1. HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy", Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Kvalifikatsiina kharakterystyka profesii polihrafoloh v Ukraini [Qualification Characteristics of the Profession of Polygraph Examiner in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 5 (41). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/7461-kvalifikatsijna-kharakteristika-profesiji-poligrafolog-v-ukrajiniog (onovlena versiia vid 07.05.2025). [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinoi kharakterystyky "Polihrafoloh" [On Approval of the Qualification Description "Polygraph Examiner"] : nakaz HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy" vid 07.12.2020 № 1. ; Pro zatverdzhennia Zminy № 10 do Natsionalnoho klasyfikatora DK 003:2010 : nakaz Minekonomiky Ukrainy vid 25.10.2021 № 810-21. URL: https://drive.google.com/file/d/1ho7qMykzoAd_7DCOiI8sL27_kOFFxmWE/view (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Pro zatverdzhennia kvalifikatsiinoi kharakterystyky "Polihrafoloh" [On Approval of the Qualification Description "Polygraph Examiner"] : nakaz HO "Kolehiia polihrafolohiv Ukrainy" vid 07.12.2020 № 1. ; Pro zatverdzhennia Zminy № 10 do Natsionalnoho klasyfikatora DK 003:2010 : nakaz Minekonomiky Ukrainy vid 25.10.2021 № 810-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].